

ЛАВРОВ

Руслан Валерійович
rus-lavrov@yandex.ru

УДК 330.131.7 : 330.341.1

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

RISKS AND THREATS OF APPLICATION OF FINANCIAL INNOVATION TECHNOLOGIES

к.е.н., доцент кафедри
фінансів, банківської справи
та страхування, Чернігів-
ський національний техно-
логічний університет

У представленій статті розглянуто ризики та загрози при застосуванні інноваційно-фінансових технологій, окреслено зовнішні й внутрішні чинники, що впливають на можливість їх використання, виявлено проблеми оцінки та нейтралізації ризиків чи загроз у рамках нових економічних реалій сьогодення, запропоновано авторське бачення щодо розв'язання досліджуваних завдань.

В этой статье рассмотрены риски и угрозы при применении инновационно-финансовых технологий, обозначены внешние и внутренние факторы, влияющие на возможность их использования, выявлены проблемы оценки и нейтрализации рисков или угроз в рамках новых экономических реалий настоящего времени, а также предложено авторское видение решения исследуемых задач.

In the presented article risks and threats at application of innovation financial technologies are considered; external and internal factors which influence the possibility of their use are described; problems of evaluation and neutralization of risks or threats within new economic realities of nowadays are defined; author's vision of solution of the investigated tasks is offered.

Ключові слова: фінансові інноваційні технології, ризики та загрози, система ризик-менеджменту, економічні суб'єкти, фінансова стійкість

Ключевые слова: финансовые инновационные технологии, риски и угрозы, система риск-менеджмента, экономические субъекты, финансовая устойчивость

Keywords: financial innovation technologies, risks and threats, risk-management system, economic subjects, financial firmness

ВСТУП

Нині економічні суб'єкти поступово приходять до розуміння значущості інноваційної складової власної фінансової діяльності, що є запорукою успіху генерації та комерціалізації нововведень. Одним із важливих чинників впливу на можливості імплементації інноваційно-фінансових технологій є ризик, який виникає у вигляді ймовірного зниження раціональності витрачання грошових ресурсів порівняно з початково плановим рівнем. Тому своєчасне урахування факторів ризику має неабияке значення. Проте відкритими поки залишаються питання стосовно адекватного вимірювання умов і результатів впровадження фінансових інноваційних технологій та управління ризиками й загрозами.

Слід зазначити, що в сучасній економічній науці досі не склалося єдиного загально визнаного уявлення про ризики та загрози, які впливають на здатність і доцільність введення інноваційно-фінансових технологій, висловлюються різні міркування з приводу системи показників, що дозволяють їх ідентифікувати та оцінити. Все це зумовило значну зацікавленість науковців до дослідження цієї проблематики. Так, доречно відзначити внесок у висвітлення багатьох аспектів даної гостроактуальної теми таких усесвітньо відомих учених, як Дж. Кейнс, Г. Марковіца, А. Маршалла, Ф. Найта, А. Сміта, В. Шарпа та інших. Упродовж останнього часу

з'явилося чимало ґрунтовних праць з теорії ризику наступних авторів: В. Аленічева, І. Балабанова, О. Волкова, Б. Гардінера, П. Грабового, О. Гудзь, Г. Клейнера, Б. Райзберга, М. Рогова, Ю. Рубіна, П. Саблука, Т. Шарової, О. Ястремського. Пропозиції методологічного і практичного характеру внесли такі вчені-дослідники, як В. Андрущенко, В. Базилевич, В. Геєць, О. Єфімова, В. Ковальов, М. Крейнїна, І. Лютий, Є. Негашев, Г. Савицька, Р. Сайфулін, О. Стоянова, Р. Фалмер, В. Федосов, А. Шеремет. Однак, аналіз наявних наукових публікацій свідчить про відсутність методики визначення наслідків дії ризиків або загроз на інновації, оптимальних критеріїв їх оцінки й шляхів нарощування темпів поширення фінансових інноваційних технологій. З огляду на це, окремі дискусійні моменти потребують подальшого детальнішого вивчення та пошуку прийнятних варіантів їх врегулювання.

МЕТА РОБОТИ

Стаття спрямована на те, щоб з'ясувати потенційні ризики й загрози у ході реалізації інноваційно-фінансових технологій, демаскувати негативні явища чи тенденції, які перешкоджають їх розвитку, розкрити ключові проблеми ризик-менеджменту в контурі сучасного фінансового простору і розробити відповідні заходи їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичну основу роботи становлять здобутки вітчизняної та зарубіжної науки, монографії, матеріали фахових періодичних видань і конференцій, веб-ресурси мережі Інтернет. У процесі написання статті були використані загальні методи наукового пізнання: абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, систематизації фактів тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

В науковому середовищі не простежується чіткої однаковості поглядів на трактування змісту терміну “ризик”. Зокрема, Г. Клейнер тлумачить його як небезпеку настання непередбачених і несприятливих подій. Інші наголошують, що ризик – це небезпека часткового чи повного недосягнення намічених цілей [1]. О. Ястремський звертає увагу, що ризик зароджується у випадку, коли має місце невизначеність, брак вичерпної інформації для ухвалення управлінських рішень [6]. Корисними є напрацювання, які присвячені розробці математичних методів оцінювання ризику в контексті інформаційних параметрів.

Найчастіше ризик ототожнюють із втратами або ж ймовірністю від’ємних відхилень одержаного результату від очікуваного. До речі, співвідношення між ризиком і прибутковістю (високий прибуток породжує більший ризик) відіграє фундаментальну роль для усвідомлення сутності ризику. Таким чином, ризик – загроза понесення збитків у формі додаткових видатків чи отримання нижчих доходів при певному виді економічної діяльності.

В теперішніх кризових умовах об’єктивно назріла нагальна необхідність у принципово нових підходах до подолання фінансових труднощів економічних суб’єктів, адже їх функціонування дедалі ускладнюється. Фінансові інноваційні технології покликані забезпечити комплексне задоволення потреб споживачів й одержання новаторами позитивного економічного ефекту.

Досягнення оперативних та стратегічних цільових орієнтирів інноваційно-фінансових технологій залежить від ряду зовнішньо-внутрішніх причин. Серед екзогенних чинників, які здійснюють прямий вплив на ступінь ризиків й загроз їх застосування, варто виділити: політичне і соціально-економічне становище в країні, чинну нормативно-правову базу, оподаткування, непередбачені рішення державних органів, поведінку партнерів та конкурентів, корупцію, міжнародну ситуацію і т.і. При цьому перелік зовнішніх факторів безупинно збільшується, що вимагає обов’язкового їх врахування економічними суб’єктами. Ендогенні чинники можна об’єднати в такі групи: 1) фінансова стратегія господарюючого суб’єкта; 2) засади фінансової політики; 3) обсяг капіталів та ефективність його використання; 4) якість і рівень фінансових новацій.

Під час керування ризиками великий інтерес викликає механізм їх оцінки, який дає змогу розрахувати суттєві ризики, що відображаються на результатах фінансових інноваційних технологій. В абсолютному виразі ризик визначається розміром

імовірних втрат у матеріально-грошовому вираженні, а у відносному виразі – величиною можливих втрат, віднесених до адекватної бази порівняння (наприклад, майнових цінностей або прибутку).

Межі гранично допустимого ризику при інсталяції інноваційно-фінансових технологій переважно встановлюються зважаючи на норму основного капіталу, об’єми виробництва, прибутковість, рентабельність. Утім, центральну позицію все ж таки займає фінансова стійкість економічного суб’єкта. Виходячи з цього, першочерговим завданням є зміцнення фінансової стійкості.

Більшість видатних теоретиків категорію “фінансова стійкість” традиційно розглядають як невід’ємну та нероздільну частину фінансового стану будь-яких успішно діючих суб’єктів господарювання. Так, деякі переконані, що фінансова стійкість – такий стан рахунків, який гарантує економічному суб’єкту постійну платоспроможність [5]. Когорта інших, погоджуючись у цілому з цією думкою, стверджує, що фінансова стійкість – незалежність від раптових випадковостей ринкової кон’юнктури чи поведіння контрагентів. Разом з тим, останні також виокремлюють і стрижневу рису стійкості – наявність чистих ліквідних активів (різниця між усіма ліквідними активами й короткостроковими зобов’язаннями за конкретний період часу) [3].

З точки зору О. Волкова, найістотношою та головною ознакою фінансового стану економічних суб’єктів є стабільність роботи у довготривалій перспективі, що безпосередньо зв’язана з фінансовою структурою й мірою їх залежності від інвесторів і кредиторів. Іншими словами, фінансова стійкість характеризується певними пропорціями між власними та залученими коштами. Тоді В. Ковальов слушно вважав, що стає фінансове становище обумовлюється раціональністю вкладення фінансових засобів у активи. Взагалі, стійким визнається фінансовий стан, якщо економічний суб’єкт володіє й розпоряджається згідно призначення достатньою сумою приватного капіталу, а розрахунки з персоналом, бюджетом, постачальниками, банками проводяться повністю та без перебоїв [5].

Є. Негашев і А. Шеремет припускають, що сальдо між реальним власним й статутним капіталом виступає домінуючим індикатором фінансової стійкості та надійності [3]. За справедливими роздумами Г. Савицької, фінансова стійкість – уміння економічного суб’єкта функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів (пасивів) у мінливому, агресивному оточуючому бізнес-середовищі, що є передумовою його платоспроможності й інвестиційної привабливості у межах рекомендованого діапазону ризиків [5].

Спираючись на потужний науковий базис, розрізняють наступні різновиди класифікації стійкості [2]:

1. Внутрішня стійкість господарюючих суб’єктів досягається при такому фінансовому стані, який забезпечує досить високі результати діяльності.

2. Зовнішня стійкість ділової активності економічного суб’єкта лежить у площині стабілізації та збалансування всієї макросфери.

3. Загальна стійкість спостерігається, коли надходження коштів (доходи) перевищують інтенсивність їх освоєння (витрати).

4. Фінансова стійкість як основоположний компонент загальної стійкості віддзеркалює вільне маневрування грошовими потоками й стабільне зростання економіки суб'єкта господарювання.

Отже, фінансова стійкість – наслідок ефективного формування, розподілу і розміщення фінансових ресурсів, а платоспроможність є зовнішнім її проявом. Водночас, особливої ваги набуває їх узгодження з вимогами ринку та запитами економічних суб'єктів, оскільки недостатність фінансової стійкості призводить до неплатежів й дефіциту оборотних засобів, а надмірність – утворення зайвих запасів і резервів, що спричиняє уповільнення швидкості обертання капіталу та гальмування відтворювальних процесів. Це ще раз підтверджує багатогранність й складність цієї процедури і те, що за подібних обставин у пригоді стають саме фінансові інноваційні технології.

За підсумками всебічно проаналізованих ризиків інноваційних фінансових технологій кожний господарюючий суб'єкт обирає спосіб щодо їх запобігання (уникнення) або пом'якшення залежно від специфіки своєї фінансової стратегії та політики. До засадничих принципів ризик-менеджменту інновацій належать: осмисленість неминучості виникнення ризику і його керованості; економічність й незалежність управління окремими ризиками; співставність рівнів прийнятих ризиків із фінансовими можливостями та прибутками від фінансових операцій; потенційність передачі ризику.

Створення і виконання програми заходів з ризик-менеджменту фінансових інноваційних технологій передбачає: розпізнавання й фіксацію ризикової події; перевірку достовірності та повноти зібраних відомостей про ризики; з'ясування імовірності появи ризиків; обчислення розміру втрати прогнозованої фінансової користі чи вартості завданої ризиком шкоди; регламентацію меж припустимого ризику за відповідними фінансовими операціями; підбір внутрішніх прийомів і механізмів для послаблення негативного впливу ризиків (ухилення від ризику, лімітування, диверсифікація, резервування та ін.); вибір форм трансферу деяких ризиків (страхування, хеджування і т.п.); організацію моніторингу й контролю.

Очевидно, що вищевказані напрями мінімізації ризику вимагають ретельно виваженого підходу до концептуального їх удосконалення. Аналізуючи дієвість диверсифікації на ризики при генеруванні інноваційних фінансових технологій, логічно було б послуговуватися даними варіації доходу суб'єктів економіки, які включають дію об'єктивних і ринкових обмежень на грошові потоки. Відносно страхування ризику продукування інноваційно-фінансових технологій змушені констатувати, що через ризиковість нововведень, низьку фінансову потужність страхових компаній та завищені страхові тарифи повноцінний страховий захист в Україні майже відсутній.

Зрештою, якісно-кількісний опис ризиків і загроз фінансових інноваційних технологій – насущна й злободенна задача, а інструментарію для квантифікації до цих пір насправді не вистачає. Враховуючи викладене, а також ґрунтуючись на існуючих рекомендаціях, пропонується послідовність винесення остаточного судження про вигідність інноваційних фінансових технологій [4]:

- 1) фінансовий експрес-аналіз коефіцієнтів-індикаторів небезпеки;
- 2) факторно-кореляційний ризик-аналіз та ранжування впливів оціночних домінант на фінансові інноваційні технології;
- 3) SWOT-аналіз інноваційно-фінансових технологій;
- 4) мультиплікативний дискримінантний аналіз, який засновано виключно на емпіричних коефіцієнтах і кваліджметрії;
- 5) інтегральна оцінка доцільності фінансових інноваційних технологій.

ВИСНОВКИ

Узагальнення передового світового досвіду засвідчує вирішальну функцію інновацій та інноваційних перетворень у підвищенні ступеня продуктивності й оперативності керування бізнесом і прискоренні розвитку економічних систем. Інакше кажучи, найновіші фінансові технології є провідною рисою і рушійною силою інноваційного поступу й прогресу будь-якого господарюючого суб'єкта. Реальні ризики інноваційно-фінансових технологій здебільшого породжуються зовнішніми джерелами: скороченням попиту та зміною його структури, кризою платежів, недосконалою роботою фінансово-кредитних інститутів тощо. За цієї ситуації треба володіти вірогідною інформацією щодо фінансових інноваційних технологій, щоби інвестори змогли впевнитися в їх безпечності й конкурентній перевазі. В кінцевому підсумку економічні суб'єкти застосовуючи інноваційно-фінансові технології, домінують над іншими суб'єктами аналогічного профілю стосовно вибору постачальників, додаткового залучення інвестицій і кредитів.

Список використаних джерел

1. Клейнер Г.Б. Риски промышленных предприятий (как их уменьшить и компенсировать) / Г.Б. Клейнер // РЭЖ. – 1994. – № 5-6. – С. 85-92.
2. Мухамедьяров А. Инновационный менеджмент / А. Мухамедьяров. – М.: Инфра-М, 2008. – 176 с.
3. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак. – Харків: ІНЖЕК, 2003. – 141 с.
4. Райзберг Б.А. Курс управления экономикой / Б.А. Райзберг. – СПб.: Питер, 2003. – 528 с.
5. Теорія фінансової стійкості підприємства: Монографія / М.С. Заюкова, О.В. Мороз, О.О. Мороз та ін.; За ред. М.С. Заюкової. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – 156 с.
6. Ястремський О.І. Моделирование экономического риска: Монографія / О.І. Ястремський. – К.: Либідь, 1992. – 174 с.